

Arcana tabularii

Tanulmányok
Solymosi László tiszteletére

I. kötet

Szerkesztette:
BÁRÁNY ATTILA – DRESKA GÁBOR – SZOVÁK KORNÉL

Budapest–Debrecen
2014

A kötet megjelenését
a Magyar Tudományos Akadémia, a Debreceni Egyetem,
az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara,
a Pázmány Péter Katolikus Egyetem támogatta.

Felelős kiadó: PAPP KLÁRA

Borító, kötéstervezés és tipográfia: LENGYEL JÁNOS

Címlapfotó: KÖVESDI RÓKA LAJOS

Nyomdai előkészítés, tördelés: HERMÁN ZSUZSA

A borítón:

A veszprémi Gizella-kápolna apostolfreskói a 13. századból

© Szerzők 2014

ISBN 978-963-473-760-5ö

ISBN 978-963-473-746-9

Nyomdai munkák: Kapitális Kft. Debrecen

Felelős vezető: Kapusi József

Tartalom

Tabula gratulatoria	9
Lecturis salutem!	11
A kötetek szerkesztéséről és szerkezetéről	15
Rövidítések jegyzéke	17

DIPLOMATICA – OKLEVELEK, LEVÉLTÁRAK

BLÁHOVÁ, MARIE	
<i>Vera ac falsa discernere</i> in the Přemyslid Czech Lands (until 1306)	21
BOGDÁNDI ZSOLT	
A két váradi hiteleshely a 16. század első felében	31
DRESKA GÁBOR	
Jegyzetkönyv, mintakönyv, tankönyv. A Magyi-formulárium	43
ÉRSZEGI GÉZA	
<i>Bulla ipsa falsa esse videtur</i>	53
GUYOTJEANNIN, OLIVIER	
Gouverner par procurations: Une coupe de la pratique diplomatique dans la France de 1317	69
HORVÁTH RICHÁRD – NEUMANN TIBOR – PÁLOSFALVI TAMÁS – C. TÓTH NORBERT	
Németi Pál budai kanonok, majd bozóki prépost levelesládája. Magyar vonatkozású középkori oklevelek feltárása Morvaországban	85
KÖRMENDI TAMÁS	
Ki volt az országbíró 1293 tavaszán? Megjegyzések Marcell alországbíró pecsétje kapcsán	117
LŐVEI PÁL – TAKÁCS IMRE	
Egy 1358. évi dubrovnikai sokpecsétetes oklevél pecsétjei	131
NICOLAJ, GIOVANNA	
Note di terminologia diplomatica: <i>originale, autentico</i>	147

SIMON ZSOLT	
Adatok szent Szaniszló, Kriszpin, Otilia, Praxedis és Rókus középkori magyarországi tiszteletéhez	157
STIELDORF, ANDREA	
Arenen und Narrationes in den Gründungsurkunden für die mitteleuropäischen Universitäten des 14. Jahrhunderts	175
SÜTTŐ SZILÁRD	
„Érdemdús” oklevelek. A részletező középkori magyar <i>narratiók</i> problémáihoz	187
ECCLESIASTICA – AZ EGYHÁZ ÉS INTÉZMÉNYEI	
BUBNÓ HEDVIG	
Az „élvezet veszedelme” és a „lélek haszna” között	201
GÁLFI EMŐKE	
Az erdélyi káptalan oltárosai és a hiteleshelyi munka a középkor végén ...	211
JACZKÓ SÁNDOR	
A késő középkori hazai zsinati határozatok ünneplistái	223
KERTÉSZ BALÁZS	
A Gyulaiak és a ferencesek	235
KISS GERGELY	
Az esztergomi érsek néhány késő középkori kiváltságlevelének háttéréről	249
LUPESCU MAKÓ MÁRIA	
The Reform of the Monastic Orders in Late Medieval Transylvania	263
SÁGHY MARIANNE	
Szentírás és szent-írás Sulpicius Severus Szent Márton-életrajzában	279
SZOVÁK KORNÉL	
A kamonci oltárosok egyezsége	291
SZUROMI SZABOLCS ANZELM O.PRAEM.	
A püspökökre vonatkozó egyházfegyelem a <i>Decretum Burchardi</i> <i>Wormatiensis</i> ben	307
THOROCZKAY GÁBOR	
A messziről jött királyné prépostsága. A hajszentlőrinci társaskáptalan korai története (1342-ig)	321
TÖRÖK JÓZSEF	
Harangszó a középkori Magyar Királyságban	337

VALTER ILONA

- Újabb adatok a pásztói Szent Lőrinc-plébániatemplom
építéstörténetéhez 349

SOCIALIA – BIRTOKOK, FALVAK, POLGÁROK

FELD ISTVÁN

- Az erdőispánságok várai az Árpád-kori Magyarországon 369

GULYÁS LÁSZLÓ SZABOLCS

- Civitas* vagy *oppidum*? Szempontok 15. századi mezővárosaink jogi
terminológiájának vizsgálatához 391

MÉSZÁROS ORSOLYA

- A városi régészeti kutatás nehézségei a millennium után.
Esettanulmány a Dunakanyar két városából, Vácról és Visegrádról 405

NÓGRÁDY ÁRPÁD

- Sáros megye egyházas települései a 14. század elején 415

PETROVICS ISTVÁN

- Gurman Kristóf Pék-utcai háza 429

SZENDE KATALIN

- A magyar városi írásbeliség kezdetei 435

ZÁGORHIDI CZIGÁNY BALÁZS

- Torvaj, a bakonybéli apátság kora Árpád-kori Vas megyei birtoka 459

Arcana tabularii

Tanulmányok
Solymosi László tiszteletére

II. kötet

Szerkesztette:
BÁRÁNY ATTILA – DRESKA GÁBOR – SZOVÁK KORNÉL

Budapest–Debrecen
2014

A kötet megjelenését
a Magyar Tudományos Akadémia, a Debreceni Egyetem,
az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara,
a Pázmány Péter Katolikus Egyetem támogatta.

Felelős kiadó: PAPP KLÁRA

Borító, kötésterv és tipográfia: LENGYEL JÁNOS

Címlapfotó: KÖVESDI RÓKA LAJOS

Nyomdai előkészítés, tördelés: HERMÁN ZSUZSA

A borítón:

A veszprémi Gizella-kápolna apostolfreskói a 13. századból

© Szerzők 2014

ISBN 978-963-473-760-5ö

ISBN 978-963-473-759-9

Nyomdai munkák: Kapitális Kft. Debrecen

Felelős vezető: Kapusi József

Tartalom

DYNASTICA – KIRÁLYOK ÉS ORSZÁGOK

BÁRÁNY ATTILA	
Követjelentés Magyarország állapotairól 1521-ből	483
BENKŐ ELEK	
<i>Reginam occidere</i>	495
CSUKOVITS ENIKŐ	
Magyarországi Károly, a mesebeli királyfi	513
E. KOVÁCS PÉTER	
Magyar zsoldosok Sienában	521
GYÖRKÖS ATTILA	
Pierre Choque Magyarországról szóló francia útleírásának (1502) kéziratai és képi ábrázolásai	543
HÄRTEL, REINHARD	
Die Ungarneinfälle in Friaul. Schriftquellen und regionale Historiographie	551
KORDÉ ZOLTÁN	
Dengelegi Pongrác János harmadik vajdai ciklusa Erdélyben (1475–1476)	567
NAGY BALÁZS	
Párhuzamok és eltérések. A Luxemburg-dinasztia csehországi és magyarországi uralkodásának kezdete	583
PAJORIN KLÁRA	
Mátyás király és Marsilio Ficino magyar hívei az 1472. évi összeesküvés után	593
PROKOPP MÁRIA	
Árpád-házi Mária nápolyi királyné művészetpártolása	607
SKORKA RENÁTA	
Rokonok és szövetségesek. I. Károly és a Habsburg hercegek együttműködése az interregnum éveiben	625
TÓTH KRISZTINA	
Még egyszer Zách Felicián merényletéről	639

LITTERALIA – KRÓNIKÁSOK, HUMANISTÁK, JOGÁSZOK

BAGI DÁNIEL	
Haraggal és elfogultsággal? Czarnkowi János krónikája Nagy Lajos krakkói uralmáról	655
BERTÉNYI IVÁN	
Tanulságos perjogi megoldások 1340-ből Sebes mester és a pozsonyi káptalan határvitájában	671
BRADÁCS GÁBOR	
Antiszemitizmus a középkori pápa-császár krónikákban	681
HOFFMANN ISTVÁN	
Megjegyzések a személynevekkel azonos alakú helynevekről	693
KRISTÓF ILONA	
<i>Eruditio ac lepor.</i> Humanizmus a Mohács előtti Váradon	705
MIKÓ GÁBOR	
Szent István király törvényeinek legrégebb kézirata. Az Admonti kódex	723
MOLNÁR PÉTER	
Az ún. Pécsi Egyetemi Beszédek egyik forrásáról. Az arisztotelészi inspirációjú politikai elmélet lehetőségei Magyarországon a 13. század második felében	733
RÁCZ GYÖRGY	
Anonymus Velek kapitánya. Településtörténet és krónikakutatás	743
ROKAY PÉTER	
A Szabolcs név egy lehetséges jelentéséről	757
SARBAK GÁBOR	
Gyöngyösi Gergely mintái	765
TÓTH ENDRE	
Miért <i>király</i> lett Szent István?	775
TRINGLI ISTVÁN	
A magyar szokásjog első összefoglalói a mezei károkról	793
VESZPRÉMY LÁSZLÓ	
Korhűség és forrásérték a magyar Krónika egyes fejezeteiben	809

OECONOMICA – KERESKEDELEM ÉS GAZDASÁG

DRASKÓCZY ISTVÁN	
A kőszó bányászat átalakulása Erdélyben az Árpád-korban	825

F. ROMHÁNYI BEATRIX	
Késő középkori számadáskönyvek, a koldulórendi kolostorok gazdálkodásának tükrői	837
GRYNAEUS ANDRÁS – SOLYMOSI KATALIN	
Adatok a növényi bőrcserzés kutatásához a középkori Magyar Királyság területén	855
PÓSÁN LÁSZLÓ	
Rabszolgák a középkori Baltikumban	873
SZENDE LÁSZLÓ	
Bencés kolostorok kézművessége az Árpád-kori Magyarországon	887
WEISZ BOGLÁRKA	
Kassa kereskedelmi életének jogi háttere a középkorban	899

BIBLIOGRAPHIA

Solymosi László tudományos irodalmi munkássága	911
--	-----

Rövidítések jegyzéke

- AO = Anjoukori okmánytár. Codex diplomaticus Hungaricus Andegavensis. I–VI. (1301–1357) Szerk. Nagy Imre. Bp. 1878–1891.; VII. (1358–1359) Szerk. Tasnádi Nagy Gyula. Bp. 1920. (Magyar történelmi emlékek. Monumenta Hungariae Historica. Első osztály: Okmánytárak.)
- AOklt. = Anjou-kori oklevéltár. Documenta res Hungaricas tempore regum Andegavensium illustrantia. I–XV. (1301–1331), XVII. (1333), XIX–XXIX. (1335–1344), XXXI. (1347), XXXIV. (1350), XXXVIII. (1354) Szerk. Almási Tibor, B. Halász Éva, Blazovich László, Géczi Lajos, Kőfalvi Tamás, Kristó Gyula, Makk Ferenc, Piti Ferenc, Sebők Ferenc, Teiszler Éva, Tóth Ildikó. Bp.–Szeged 1990–2013.
- ÁUO = Árpádkori új okmánytár. I–XII. Közzé teszi Wenzel Gusztáv. Pest–Bp. 1860–1874.
- CDH = Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis. I–XI. Ed. Georgius Fejér. Budae 1828–1844.
- DF = MNL OL, Diplomatai Fényképgyűjtemény
- DL = MNL OL, Diplomatai Levéltár
- Gombos, Cat. = Catalogus fontium historiae Hungaricae aevo ducum et regum ex stirpe Arpad descendendum ab anno Christi DCCC usque ad annum MCCC. Collegit ... Albinus Franciscus Gombos. I–III. Bp. 1937–1938.
- Györffy, Földr. = *Györffy György*: Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza. I–IV. Bp. 1963–1998.
- MGH = Monumenta Germaniae Historica
- MNL OL = Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Budapest
- Reg. Arp. = Az Árpád-házi királyok okleveleinek kritikai jegyzéke. Regesta regum stirpis Arpadianae critico-diplomatica. I–II/1. Szerk. Szentpétery Imre. Bp. 1923–1943. II/2–4. Szentpétery Imre kéziratának felhasználásával szerkesztette Borsa Iván. (Magyar Országos Levéltár kiadványai II. Forráskiadványok 9., 13.) Bp. 1961–1987.

- SRH = *Scriptores rerum Hungaricarum tempore ducum regumque stirpis Arpadianae gestarum. Edendo operi praefuit Emericus Szentpétery. I–II. Bp. 1937–1938. (Reprint: 1999. Az Utószót és a Bibliográfiát összeállította, valamint a Függelékben közölt írásokat az I. kiadás anyagához illesztette és gondozta Szovák Kornél és Veszprémy László.)*
- Zichy = *A zichi és vásonkeői gróf Zichy-család idősb ágának okmánytára. Codex diplomaticus domus senioris comitum Zichy de Zich et Vasonkeo. I–XI. Szerk. Döry Ferenc, Kammerer Ernő, Nagy Imre, Nagy Iván, Véghely Dezső. Pest–Bp. 1871–1915.; XII. Szerk. Lukcsics Pál. Bp. 1931.*
- ZsO = *Zsigmondkori oklevéltár. I–II. (1387–1410). Összeállította Mályusz Elemér. Bp. 1951–1958.; III–VII. (1411–1420) Mályusz Elemér kéziratát kiegészítette és szerk. Borsa Iván. Bp. 1993–2001.; VIII–IX. (1421–1422). Borsa Iván – C. Tóth Norbert. Bp. 2003–2004.; X. (1423). C. Tóth Norbert. Bp. 2007.; XI. (1424). C. Tóth Norbert – Neumann Tibor. Bp. 2009.; XII. (1425). C. Tóth Norbert – Lakatos Bálint. Bp. 2013. (Magyar Országos Levéltár kiadványai II. Forráskiadványok 1., 3–4., 22., 25., 27., 32., 37., 39., 41., 43., 49., 52.)*

A két váradi hiteleshely a 16. század első felében

Ismeretes, hogy Várad a középkori Magyarország egyik jelentős művelődési központjának számított és fontosságát nagy részben az itteni nagy tekintélyű és gazdagságú egyházi intézményeknek (püspökségnek, székes- és társaskáptalanoknak, rendházaknak) köszönhette. Ezek az intézmények a lelkek gondozása, hívők oktatása és művelése mellett hiteleshelyekként az oklevéladásban is jelentős szerepet játszottak.¹ Egy korábbi tanulmányunkban már vizsgáltuk a szekularizált váradi hiteleshely működését, összeállítva az itt tevékenykedő levélkeresők jegyzékét.² E tanulmány bevezetőjében arra is kitértünk, hogy a váradi hiteleshelyek Mohács előtti működésével kapcsolatban még számos megválaszolatlan kérdés maradt annak ellenére, hogy a székeskáptalan történetét az egyházmegye tudós püspöke páratlan alapossgággal dolgozta fel, és az oklevéladó tevékenységről is megjelent egy tanulmány Varga Árpád tollából.³ Az alábbiakban arra teszünk kísérletet, hogy a váradi hiteleshelyek 16. század eleji működésével kapcsolatban felmerülő kérdések közül néhányra választ adjunk.

Váradon a nagy múltú székeskáptalan mellett a premontrei kanonokrend váradelőhegyi prépostsága, majd az ennek „jogutódjaként” létrehozott társaskáptalan is folytatott hiteleshelyi tevékenységet. Székesfehérvár mellett tehát

¹ Ezúttal eltekintünk a hiteleshelyekre vonatkozó gazdag irodalom felsorolásától, csupán néhány újabban megjelent összefoglaló munkát említünk meg, kiemelve ezek közül is Eckhart Ferenc alapvető művét, amely immár magyar nyelven is elérhető, l. *Eckhart Ferenc*: Hiteleshelyek a középkori Magyarországon. Die glaubwürdigen Orte Ungarns im Mittelalter. Szerk. Rokolya Gábor. Ford. Csókay Balázs és Dreska Gábor. (Studia notarialia Hungarica 11.) Bp. 2012.; l. még *László Solymosi*: Die glaubwürdigen Orte (loca credibilia) Ungarns im 14.–15. Jahrhundert. Archiv für Diplomatik 55. (2009) 175–190. Ennek magyar nyelvű változata:

A hiteleshelyek számának alakulása a 14–15. században. In: Tiszteletkőr. Történeti tanulmányok Draskóczy István egyetemi tanár 60. születésnapjára. Szerk. Mikó Gábor, Péterfi Bence, Vadas András. Bp. 2012. 545–559. A témával kapcsolatban konferenciakötet is megjelent: *Loca credibilia. Hiteleshelyek a középkori Magyarországon*. Szerk. Fedeles Tamás, Bilkei Irén. Pécs 2009.

² *Bogdándi Zsolt*: A váradi hiteleshely a szekularizációt követően. Erdélyi Múzeum 73. (2011: 3–4. sz.) 104–116.

³ *Bunyitay Vince*: A váradi püspökség története II. Nagyvárad 1883. (a továbbiakban: Bunyitay II.) 3–188.; *Varga Árpád*: A váradi káptalan hiteleshelyi működése. In: Művelődéstörténeti tanulmányok. Szerk. Csetri Elek, Jakó Zsigmond, Sipos Gábor, Tonk Sándor. Bukarest 1980. 20–35.

egyedül ez volt az a város, melyben egy időben két hiteleshely is működött.⁴ A székeskáptalanban folyó közhitelű tevékenység a Szent László király sírjánál végzett istenítéletekkel kapcsolatban fejlődött ki a 12. század végén, vagy a 13. század legelején.⁵ A magyar középkor korai századaiban a bizonyítás egyik módjának számított az istenítélet, a váradi székeskáptalannál a tüzesvaspróba útján való bizonyítást alkalmazták nagy mértékben.⁶ Az istenítéletekről vezetett jegyzőkönyvben⁷ már 1215-től kezdődően vannak oklevélszerűen megfogalmazott szövegek, de a szakirodalom a hiteleshely első kiadványának egy 1250-ben kelt pecsétetes oklevelet tekint.⁸ A székeskáptalan hiteleshelyi tevékenysége a váradi egyházi intézmények szekularizációjáig lényegében megszakítások nélkül folyt.⁹

A váradelőhegyi társaskáptalani hiteleshely 15. század végi alapításával összefüggésben szükséges megemlítenünk, hogy Bihar vármegyében a szentjobbi bencés apátság is csaknem két évtizedig (1468–1486) folytatott hiteleshelyi tevékenységet, mellyel sértette a váradi székeskáptalan érdekeit.¹⁰ Vélhetően ez is közrejátszott abban, hogy Kálmáncsehi Domonkos váradi püspök az egykori premontrei prépostság vagyonából létrehozta a város közvetlen közelében a váradelőhegyi társaskáptalant hiteleshelyi tevékenység folytatására.¹¹ Ezzel a váradi püspökség lényegében megakadályozta egy tőle függetlenül tevékenykedő konkurrens hiteleshely létrejöttét, és ugyanakkor bizonyos mértékben tehermentesítette a székeskáptalan kanonokjait.

A társaskáptalan 1497 körül kelt szabályzatát Thurzó Zsigmond 1506-ban erősítette meg. A váradi káptalan személyi összetételéről érkező Kristóf Ilona szerint „talán azt akarta ezzel elérni, hogy a társaskáptalan vegye át a hiteleshelyi munkát, könnyítve ezzel a nagykáptalanon és így biztosítottá vált a lehetőség az

⁴ *Solymosi L.*: A hiteleshelyek i. m. 551.

⁵ *Jakó Zsigmond*: Váradi siralmas krónika. Könyvtár- és levéltárügy Nagyváradon a múltban és a jelenben. Magyar Egyháztörténeti Vázlatok 16. (2004: 1–2. sz.) 93.

⁶ *Varga Á.*: A váradi káptalan i. m. 25.

⁷ Váradi Jegyzőkönyv – Regestrum Varadinense – The Varad Register (1208–1235). Szerk. Solymosi László, Szovák Kornél. A szövegkiadás Szovák Kornél munkája. Arcanum CD-ROM 2009. Nyomtatott kiadása: Az időrendbe szedett váradi tüzesvaspróba-lajstrom. Az 1550-iki kiadás hű másával együtt Karácsonyi János és Borovszky Samu közreműködésével kiadja a Váradi Káptalan. Bp. 1903.

⁸ *Jakó Zs.*: Váradi siralmas krónika i. m. 93.

⁹ Eddig Bunyitay alapján magunk is úgy véltük, hogy a székeskáptalani hiteleshely tevékenysége a Habsburg-párti kanonokok távozását követően 1557-től kezdődően megszűnt, illetve csak a Szapolyai-párti váradelőhegyi káptalan folytatta az oklevéladó tevékenységet. Figyelmünket elkerülte Karácsonyi Jánosnak 1922-ben megjelent cikke, melyben több székeskáptalani kiadványt is említ az 1557 utáni időszakból, l. *Karácsonyi János*: A váradi káptalan megrontása. Századok 56. (1922) 440–451.

¹⁰ *Solymosi L.*: A hiteleshelyek i. m. 549–550.

¹¹ Az egykori premontrei monostor épülete a Sebes-Körös jobb partján, a Görög-oldalnak nevezett szőlőhegy Kálvária-hegy felőli részén feküdt, l. *Kiss Lajos*: A középkori Promontorium Varadiense magyarul. Magyar Nyelv 87. (1991) 327.

irodalom és a tudományok kötetlen és elmélyült művelésére”.¹² Kétségesnek tartjuk, hogy a statútum átírása és megerősítése ennyire elvont érvekkel magyarázható, inkább gyakorlatiasabb indokokat sejtünk a társaskáptalani szabályzat jóváhagyása mögött. További kutatás talán arra is választ ad, hogy miért jelenik meg a statútum szövegében a kettős elnevezés (*prepositus et canonici novi collegii sive sepulchri beatissimi regis Ladislai ac capituli ecclesie b. Stephani prothomartyris de promonthorio Waradiensi*)¹³, jöllehet a szabályzat megerősítésekor a váradelőhegyi oklevelek *intitulatiójából* vagy a pecsét köriratából a Szent László királyra való utalás egyaránt elmaradt.¹⁴ Az is elgondolkodtató, hogy az 1497-ben a székesegyházban újonnan alapítottnak nevezett Szt. László-testület kanonokjai a székeskáptalani kiadványokban csak 1497–1499 között fordulnak elő.¹⁵ Megkockázathatjuk azt a feltevést, hogy 1500-tól e személyek a váradelőhegyi kanonokok sorában kereshetőek.

A püspök által jóváhagyott statútum szövege részletesen kitér a társaskáptalan által folytatandó hiteleshelyi tevékenységre is.¹⁶ Már az első cikkely az oklevéladó tevékenység jelentős mozzanatát, a *füssiók* felvételét szabályozza, kikötve: kéthavonta cserélendő négy kanonok állandóan a váradelőhegyi egyházban tartózkodják, hogy a nemes országlakók bevallásait, jelentéseit és tiltakozásait meghallgassa és a jegyzővel ezeket írásba foglaltassák. Az oklevéladás végső és legünnepélyesebb mozzanata, az iratok megpecsételése viszont már a székesegyházban, az egész testület jelenlétében ment végbe.¹⁷ Egy későbbi, 1557-ben kelt adatból arra is következtethetünk, hogy a társaskáptalani hiteleshelyi levéltárat is a szé-

¹² *Kristóf Ilona*: A váradi káptalan a Szatmári–Thurzó–Perényi korszakban (1502–1526). In: Emlékkötet Szatmári György tiszteletére. Szerk. Fedeles Tamás. Bp.–Pécs 2009. 57.

¹³ Bunyitay II. 209.

¹⁴ Bunyitay ezt így fogalmazza meg: „... uj, Szent-László czíme nem tudja feledtetni a régít, végre is amaz borul feledésbe, s egy évtized mulva még hivatalos iratok is csak Szent-István káptalanának czímezik” – Bunyitay II. 209. Szent László neve az első ránk maradt váradelőhegyi kiadványból is hiányzik – 1500. júl. 28., DL 65 185.

¹⁵ L. a függelék adatait.

¹⁶ Bunyitay II. 210–211.

¹⁷ „quod quandocunque littere alique causales vel quecunque alie sigillande erunt, ex insinuacione notarii nostri sive scriptoris custos et conservator clavis sigilli nostri capitularis tenebitur convocare universos fratres nostros in sacris constitutos tempore, quo missa beate Marie virginis in aurora in ecclesia cathedrali Waradiensi cantabitur, ad sigillandum, vel saltem aliquo ex fratribus nostris absente, suo substituto vel supportanti significare, ut si volet ad sigillandum ascendat hora ad hoc deputata; alioquin alio tempore, si alique littere sigillande venerint, idem conservator clavis sigilli tenebitur fratribus nostris insinuare et ex domibus eos convocare ad sigillandum. Item de voluntate domini prepositi nostri et nostra communi eligatur aliquis ex fratribus nostris in sacris constitutus, qui tamen sit idoneus et fidelis, pro conservatore clavis sigilli nostri capitularis” – Bunyitay II. 211. A káptalani jegyző tevékenységét a 11. cikkely szabályozta: „quod notarius noster pro tempore constitutus iuramentum prestare teneatur, quod litteras necessarias sub sigillo nostro capitulari emanandas fideliter et sine fraude conscribet et conficiet; et litteras ac litteraria instrumenta et copias litterarum nobis sine diminucione presentabit” – Bunyitay II. 212.

kesegyházban őrizték, annak ellenére, hogy a levélkeresésekről kelt sablonos jelentésekben erre nem történik utalás.¹⁸ Ezekből az adatokból már egyértelműen látszik, hogy milyen szoros volt a kapcsolat e két hiteleshely között, az összefüggések részletezéséhez, a hiteleshelyek hatókörének elkülönítéséhez azonban nélkülözhetetlen volt az évszázados hagyományokkal rendelkező régi székeskáptalani és az újonnan létrehozott társaskáptalani hiteleshely 1500–1526 között kelt kiadványainak vizsgálata.¹⁹

Már a vizsgálódásaink elején nyilvánvalóvá vált, hogy nehézségekbe fog ütközni a két váradi hiteleshely kiadványainak elkülönítése a DL–DF adatbázisa alapján. A váradhegyfoki kiadványok jelentős része ugyanis tévesen a váradi székeskáptalani kiadványok közé került besorolásra.²⁰ Az oklevelek szétválasztása után az 1500. július 28. – 1526. június 11. közötti időszakból²¹ mintegy 209 váradelőhegyi oklevelet sikerült azonosítani. Ezzel szemben nagyjából ugyanebben az időszakban csupán 146 székeskáptalani kiadványt találtunk. E számok természetesen nem abszolút értékűek, de egyértelműen utalnak arra, hogy az újonnan létrehozott hiteleshely jelentős részt vállalt az oklevéladó tevékenységben.

Előbb mindkét hiteleshely esetében az ún. külső hiteleshelyi tevékenység során keletkezett kiadványokat vettük vizsgálat alá, minthogy ezekből remélhetünk adatokat a hiteleshelyi személyzetre és a területi hatáskörre vonatkozóan. A váradi székeskáptalani és az előhegyi társaskáptalani levéltár Várad török uralom alá kerülését követően egyaránt elpusztult, mindkettő kiadványaiból csupán töredékek maradtak ránk, szétszóródva többnyire családi levéltárakban.

A korai időszakban a káptalanok általában kanonokot küldtek ki tanúbizonysággként külső hiteleshelyi munkára, a konventek pedig egyik szerzetestársukat, vagy jegyzőjüket.²² Utóbb, amint ez a több ízbeni törvényi tiltásokból egy-

¹⁸ *Mikó Árpád – Molnár Antal*: A váradi középkori székesegyház kincstárának inventárium (1557). Művészettörténeti Értesítő 52. (2003) 316. (307. sz. tétel): „Ibidem vestes sacrae et privilegia nobilium in tribus ladulis ad capitulum Sancti Stephani pertinentes”. Példa levélkeresetési parancs teljesítésére: DL 26 684.

¹⁹ A vizsgálatot a <http://www.mol.arcanum.hu/dldf> adatbázisban tanulmányozható digitális felvételek alapján végeztem el. L. még *Collectio diplomatica Hungarica. A középkori Magyarország digitális levéltára. Digital Archives of Medieval Hungary. DVD-ROM. Szerk. Rácz György. Bp. 2008.*

²⁰ Tévesen váradi káptalani oklevélnek tekintett váradhegyfoki kiadványok: DL 10 008., DL 21 309., DL 21 358., DL 21 593., DL 21 850., DL 21 865., DL 22 433., DL 22 999., DL 23 520., DL 23 531., DL 23 686., DL 23 840., DL 23 855., DL 23 907., DL 23 909., DL 23 978., DL 24 014., DL 24 147., DL 24 877., DL 26 126., DL 26 160., DL 26 253., DL 26 337., DL 26 663., DL 26 668., DL 26 670., DL 26 694., DL 26 699., DL 29 030., DL 29 358., DL 29 387., DL 30 078., DL 30 963., DL 32 597., DL 36 640., DL 56 337., DL 69 886., DL 69 888., DL 69 915., DL 71 583., DL 71 585., DL 74 345., DL 97 669., DL 99 224., DL 99 330., DF 251 062., DF 253 776., DF 273 688., DF 275 922., DF 278 495., DF 288 331.

²¹ Az első kiadvány: DL 65 185., az utolsó kiadvány: DL 26 699.

²² *Eckhart F.*: Hiteleshelyek i. m. 51–55.

értelműen kiderül, ettől a gyakorlattól eltértek; 1435-ben például dekrétumban tiltották egyszerű személyek kiküldését, a káptalanoknak javadalommal vagy tisztséggel rendelkező tagokat, a konventeknek pedig szerzeteseket kellett delegálniuk.²³ Ezt a rendelkezést erősíti meg Mátyás király 1486 januárjában kelt dekrétuma, melyben elítélendő gyakorlatként említik azt, hogy a káptalanok tanúbizonyoságként nem kanonokokat, hanem oltárigazgatókat, káplánokat és másokat küldenek, akiket könnyen lehet befolyásolni a végrehajtások során.²⁴

Annak ellenére, hogy a váradelőhegyi káptalan statútuma máig fennmaradt, a kanonoki testület összetételéről elég bizonytalan adatokkal rendelkezünk. Az egyértelmű, hogy a társaskáptalan a kisebbek közé tartozott, Bunyitay feltételezése szerint a préposton kívül legalább nyolc kanonokja volt.²⁵ Minthogy azonban a privilégiális alakban kiállított okleveleken Mohács előtt sem a *datum per manus* formula, sem a méltóságsor nem jelenik meg, ebből az időszakból csupán két prépost nevét ismerjük, a Bunyitay által összeállított jegyzékből.²⁶ A váradelőhegyi kiadványok vizsgálatából egyértelműen kiderült, hogy a gazdagabb káptalanokkal ellentétben, de például az aradihoz hasonlóan²⁷ a kanonoki testület egyik tagját küldték külső hiteleshelyi munkára (l. a függelék adatait).

Ezzel szemben jóval változatosabb képet kaptunk a váradi székeskáptalani hiteleshely *relatiós* tevékenységének vizsgálata során. Annak ellenére, hogy – a két intézmény közötti kapcsolat nyomon követése érdekében – valamivel hosszabb, az 1497. augusztus 21. – 1526. június 11.²⁸ közötti időszakot vizsgáltuk, csupán 146 kiadványt azonosítottunk, melyek közül mintegy 69 volt valamilyen hatósági megbízásra teljesített jelentés. Akárcsak a gyulafehérvári székhelyű erdélyi káp-

²³ Uo. 52.

²⁴ „Item quia per homines capitulorum et conventuum, qui pro testimoniis transmittuntur, pro favore, pretio, dono, odio, timore et complacentia plurime et incredibiles enormitates tam in fassionibus, quam etiam litterarum emanationibus committi solent, hoc vero ex eo potissimum fieri consuevit, quia non canonici, sed rectores altarium vel capellani et frequenter etiam scholares et mendicantes et quidem tales ad executiones mittuntur, qui facillime corrumpi possunt, idcirco – ut huic malo debita provisione occurratur – statutum est, quod in omni loco capitulari et conventuali teneantur canonici et fratres in manibus prelati vel vicarii sui iuramentum de servanda in executionibus iustitia deponere, quodque deinceps nemo alius de capitulo, nisi canonicus, de conventu vero, nisi frater in sacerdotio constitutus ad executiones mittantur” – Decreta Regni Hungariae. Gesetze und Verordnungen Ungarns 1458–1490. Francisci Döry collectionem manuscriptorum additamentis auxerunt, commentariis notisque illustraverunt Georgius Bónis, Geisa Érszegi, Susanna Teke. (Publicationes Archivi Nationalis Hungarici II. Fontes 19.) Bp. 1989. 272.

²⁵ Bunyitay II. 209. A 15. század végére az aradi káptalannál is csökkent a kanonokok létszáma, valószínűleg 12-re, vö. Az aradi káptalan jegyzőkönyv-töredéke (1504–1518). Előszóval, mutatókkal és jegyzetekkel regesztákban közléteszi Gálfi Emőke. Kolozsvár 2011. 23.

²⁶ Bunyitay II. 217., 219.

²⁷ Gálfi E.: Az aradi káptalan i. m. 21–22.

²⁸ DL 97 541. – DL 26 699.

tan esetben,²⁹ Váradon is nagyon ritkán, csak hét esetben küldte ki a székeskáptalan saját kanonokját külső hiteleshelyi munka végzésére. Ezek mindegyike vélhetően különlegesebb, fontosabb ügy lehetett: az aradi káptalanon esett hatalmaszkodás kivizsgálására küldték például Arad vármegyébe a közeli Illyéről származó és kellő helyismerettel is rendelkező Dienessi Tamás olvasókanonokot,³⁰ a nagy műveltségű Magyi Sebestyén pedig még egyszerű kanonokként valószínűleg kanonoktársa, anarcsi Thegzes Péter érintettsége okán szállt ki Ugocsa és Szatmár megyébe.³¹ Biztosan alapos jogi felkészültsége miatt küldték a megbetegedett Magyi Sebestyén felváltására Szuhafoói Jakab *iuris utriusque doctort*, akit nagy valószínűséggel azonosíthatunk azzal a „Jakab jogtudor, kanonok”-kal, aki a káptalant képviselte a püspökkel folytatott perben, és emiatt a püspök támogatói „halálra kereszték”,³² és szintén a gyakorlati jogban való jártasságának köszönhető Pókaházi Péter dékánkanonok menesztését a Csákiak közötti osztály végrehajtására.³³

A fentiektől jól elkülöníthető csoportot alkotnak a többi társaskáptalanban egyszerű kanonoki stallumot viselő *testimoniumok*. Ők meglehetősen jelentős arányban, 18 alkalommal (12,4%) szerepeltek hiteleshelyi kiküldöttként, ezzel szemben Pécssett például egy jóval hosszabb időszakban csupán 8 alkalommal (az esetek 3,2%-a) kerültek ki tanúbizonyosságok a társaskáptalan tagjaiból.³⁴ A társaskáptalani kiküldöttek időbeni eloszlása is érdekes, az utolsó adat 1511-ből való, ezután már nem találtunk társaskáptalani kanonokot a *testimoniumok* között. Ami a társaskáptalanok közötti „munkamegosztást” illeti, Keresztelő Szent János kanonokjai kerülnek a rangsor elejére, ők 10 alkalommal szerepeltek *testimonium*ként, míg Szent László király sírjának társaskáptalani személyzete hétszer, a Szűz Mária-társaskáptalan kanonokja pedig csupán egyszer végzett külső hiteleshelyi munkát a székeskáptalani hiteleshely megbízásából.

A fenti adatsorból arra gondolhatnánk, hogy a váradelőhegyi társaskáptalan kanonokjai hiteleshelyi küldöttként jelentős szerepet játszottak a székeskáptalani hiteleshelyi tevékenységében,³⁵ de a kiszállások alaposabb vizsgálata arra utal, hogy szerepük csak időleges volt és a státútumuk megerősítése előtti időszakra korlátozódott. Mint korábban említettük, a székeskáptalanban újonnan alapított Szent László-testület kanonokjai, Oszvald³⁶ és György presbiter csak az 1497–1499

²⁹ L. Gálfi Emőke: Az erdélyi káptalan és hiteleshelyének kapcsolata a XVI. század elején. Fons 18. (2011: 1. sz.) 3–24.

³⁰ 1499. ápr. 17., DL 29 891. Dienessiről l. Bunyitay II. 162.; vö. Kristóf Ilona: A váradi káptalan méltóságviselői 1440–1526 között. Turul 72. (2004) 13.

³¹ 1500. szept. 25., DL 24 590. Magyi Sebestyénről l. Kristóf I.: A váradi káptalan i. m. 13–14.

³² Bunyitay II. 168–169. L. 1504. szept. 29., DL 71 590.

³³ 1510. jan. 15., DL 71 527.

³⁴ Fedeles Tamás: A pécsi székeskáptalan személyi összetétele a késő középkorban (1354–1526). Pécs 2005. 141–143.

³⁵ Kristóf I.: Szatmári–Thurzó–Perényi i. m. 53.

³⁶ Bizonyára nem azonos azzal az Oszvald nevű személlyel, akit 1497-ben „canonicum novi collegii beatae Marie virginis in castro Waradiensis fundatae”-ként említeneek. – DL 65 171.,

közötti rövid időszakban jelentek meg *testimonium*ként, 1498-ban György a székesegyházi Szentlélek-oltár igazgatói tisztségét is viselte.³⁷ További kutatások talán majd arra is választ adhatnak, hogy miért tűntek el nyomtalanul a forrásokból a Szent László káptalan tagjai illetve, hogy miért nem szerepel a váradelőhegyi kiadványokban a kettős elnevezés.

A tanulmányozott időszakban a székeskáptalan esetében a hiteleshelyi kiszállások zömét (30,3%) az alsópapság tagjai, az oltárigazgatók végezték.³⁸ Ezzel a gyakorlattal a váradi hiteleshely lényegében megszegte a törvényi rendelkezést, Mátyás király idézett dekrétumában ugyanis elítélendő gyakorlatnak nevezték az oltárigazgatók hiteleshelyi munkára való kiküldését. Adataink alapján megállapítható, hogy 1511 után szinte kizárólag az alsópapság e rétegére hárult a hiteleshelyi kiszállások teljesítése, néhány oltárigazgató kifejezetten sokszor teljesített ilyen jellegű szolgálatot (például a Szent Mihály-, Szent Vince-, Szent Zsófia-oltárok igazgatói). Az 15. századi arányokhoz³⁹ képest a helyzet annyiban módosult, hogy a karbeli papság – vélhetően az ismételt tiltások következtében – teljesen kiszorult a külső hiteleshelyi tevékenységből, és a székeskáptalani kanonokok aránya is látványosan csökkent.

A szabályozások mellett a hiteleshelyek területi illetékességét az ésszerű gyakorlat alakította ki.⁴⁰ Mindegyik intézmény hatásköre bizonyos vármegyék területét fedte le, melyek pontos meghatározása csupán a hiteleshelyek oklevéladó tevékenységének feldolgozása által lehetséges. A váradi székeskáptalani és a váradelőhegyi társaskáptalani hiteleshely 16. század eleji, hatósági parancsra végzett tevékenységének vizsgálata alapján arra a megállapításra jutottunk, hogy mindkét hiteleshely működésének törzsterülete ugyanazokra a vármegyékre, Biharra, Szatmárra és Szabolcsra terjedt ki. A korábbi időszakhoz képest⁴¹ a székeskáptalan illetékességi köre annyiban változott, hogy Szabolcs került a harmadik helyre a 69 jelentés 5,5%-val, míg az első két vármegye aránya 22,7 illetve 11,04%. A váradelőhegyi kiadványok között 85 jelentést találtunk, az első három vármegye arányai a székeskáptalanihoz hasonlóak: 39,1 – 17 – 10,2%. A törzsterület mellett jóval ritkábban távolabbi vármegyék (Közép-Szolnok, Kraszna,

DL 99 173., DL 65 173. Ezekből az adatokból arra következtethetünk, hogy a 15. század végén új társaskáptalant alapítottak a váradi várban, vagy pedig a régi Szűz Mária-káptalant újjászervezték. Ugyanebben az évben szerepel azonban egy Miklós nevű presbiter is, akit „canonicum minoris ecclesiae Beatae Marie Virginis in castro Varadiensis fundate”-ként említenek – DL 99 176.

³⁷ DL 56 301.

³⁸ Azonos eredményekre jutott a kutatás a pécsi és az erdélyi káptalan esetében is. Vö. *Fedeles T.*: A pécsi székeskáptalan i. m. 141–143.; *Gálfi E.*: Az erdélyi káptalan i. m. 13–23.

³⁹ *Varga Á.*: A váradi káptalan i. m. 29.

⁴⁰ *Solymosi L.*: A hiteleshelyek i. m. 551–552. Vö. *Fedeles Tamás*: A pécsi székeskáptalan hiteleshelyi vonzáskörzete (1354–1526). In: Középkortörténeti tanulmányok. A III. medievisztikai PhD-konferencia (Szeged, 2003. május 8–9.) előadásai. Szerk. Weisz Boglárka. Szeged 2003. 9–10.

⁴¹ *Varga Árpád* végzett számításokat a székeskáptalani hiteleshely vonzáskörzetéről, l. *Varga Á.*: A váradi káptalan i. m. 29–30.

Zaránd, ritkán Békés) is szerepeltek a kiszállásokban. Ezek a számok és hangsúlyosan az, hogy az újonnan létrehozott váradelőhegyi hiteleshelynek több jelentése maradt fent, arra utalnak, hogy a székeskáptalani mellett e sűrűn lakott, nagy kiterjedésű területen szükséges volt egy új, közhitelű tevékenységet folytató intézmény létrehozása. A váradelőhegyi statútumból is nyilvánvaló e két intézmény közötti szoros kapcsolat. Alkalomadtán a hiteleshelyek személyzete is közös lehetett, erre vall e két intézmény nevében kiállított, teljesen azonos szövegű és ugyanazon kéz (talán Eperjesi Péter váradelőhegyi kanonok és székeskáptalani jegyző) által lejegyzett oklevél két példánya 1524-ből.⁴² E példából is kiviláglik, hogy a hiteleshelyi tevékenységben nem voltak egymás konkurensei, hanem inkább kiegészítették egymást.

Függelék⁴³

A váradai székeskáptalan testimoniumai (1497–1526)

1497. aug. 21. – 1499. szept. 30.	Oswaldum presbiterum, canonicum novi collegii Beati Ladislai regis in dicta ecclesia nostra fundati / canonicum novi collegii sepulture sancti regis Ladislai ⁴⁴
1497. okt. 2.	Nicolaum presbiterum, canonicum minoris ecclesie Beate Marie Virginis in castro Varadiensi predicto fundate ⁴⁵
1498. márc. 1.	<i>Barnabam presbiterum, rectorem altaris Beate Marie Virginis de Nive in dicta ecclesia nostra fundati</i> ⁴⁶
1498. máj. 4.	<i>Andream presbiterum, rectorem [...] Laurencii [?] </i> ⁴⁷
1498. júl. 7.	<i>Nicolaum presbiterum, rectorem altaris Beate Sophie in dicta ecclesia nostra fundati</i> ⁴⁸
1498. júl. 18.	<i>Gallum presbiterum, rectorem altaris Sancte Anne matris Marie in dicta ecclesia nostra fundati</i> ⁴⁹
1498. júl. 19. – 1499. aug. 10.	Georgium presbiterum, rectorem altaris Sancti Spiritus ac canonicum novi collegii sanctissimi regis Ladislai in dicta ecclesia nostra fundatorum / canonicum novi collegii beati regis Ladislai ⁵⁰
1498. dec. 20.	<i>Nicolaum presbiterum, rectorem altaris Beati Emerici ducis</i> ⁵¹

⁴² DL 23 869.

⁴³ A kurzívval szedett nevek nem szerepelnek Bunyitay monográfiájában.

⁴⁴ DL 97 541., DL 46 410., DL 20 817., DL 47 301. L. még Bunyitay II. 217. Vélhetően azonos Kanizsai Oszvald későbbi váradelőhegyi kanonokkal.

⁴⁵ DL 99 176. Bunyitaynál tévesen váradelőhegyi kiküldöttként szerepel, I. Bunyitay II. 202.

⁴⁶ DF 278 874.

⁴⁷ DF 246 270.

⁴⁸ DL 22 526.

⁴⁹ DL 20 695.

⁵⁰ DL 56 301., DL 82 155., DL 62 955. L. még Bunyitay II. 162–163., 217.

⁵¹ DL 65 181.

1499. márc. 12.	magistrum Petrum Thegzés de Anarch socium et canonicum nostrum ⁵²
1499. ápr. 17.	Thomam Dyenessy lectorem ecclesie nostre prefate ac socium et concanonicum nostrum ⁵³
1499. júl. 20.	Sebastianum presbiterum, rectorem altaris Sancti Andree apostoli in capella, in castro Waradiensi constructa fundati ⁵⁴
1500. aug. 15. – 1501. márc. 13.	Sebastianum presbiterum, canonicum ecclesie Beati Johannis baptiste in castro Waradiensi fundate ⁵⁵
1500. szept. 25. – 1504. szept. 29.	magistrum Sebastianum de Magh socium et concanonicum nostrum ⁵⁶
1500. okt. 12. – 1509. júl. 4.	Thomam presbiterum, rectorem altaris Beati Bartholomei apostoli in dicta ecclesia nostra fundati ⁵⁷
1501. szept. 29. – 1508. jan. 21.	Michaelem presbiterum, canonicum ecclesie Beati Johannis baptiste in castro Waradiensi / Michaelem presbiterum de Zekelhyda, canonicum ecclesie collegiate Beate Johannis baptiste in castro Waradiensi fundati ⁵⁸
1502. aug. 9. – 1503. jan. 9.	Gaspar presbiterum, rectorem altaris Sacratissimi Corporis Christi in dicta ecclesia nostra fundati ⁵⁹
1503. dec. 16.	Sebastianum presbiterum, rectorem altaris Sancti Andree apostoli de <...> in dicta ecclesia nostra fundati ⁶⁰
1504. szept. 29.	Jacobum de Zwahfaffew iuris utriusque doctorem consimiliter socium et concanonicum nostrum ⁶¹
1505. febr. 21. – 1507. okt. 1.	<i>Martinum presbiterum, rectorem altaris Beati Johannis evangeliste in dicta ecclesia nostra fundati⁶²</i>
1508. febr. 14.	<i>Sebastianum presbiterum, rectorem altaris Sancti Johannis baptiste in dicta ecclesia nostra Waradiensi fundati⁶³</i>
1509. júl. 28.	Michaelem presbiterum, rectorem altaris Beate Margarethe virginis in dicta ecclesia nostra fundati ⁶⁴
1509. dec. 17. – 1511. márc. 24.	Anthonium presbiterum de Debreczen, canonicum ecclesie collegiate Beati Johannis baptiste in castro Waradiensi fundate ⁶⁵
1510. jan. 15.	<i>magistrum Petrum de Pokahaza decanum et concanonicum nostrum⁶⁶</i>

⁵² DL 66 743. L. még Bunyitay II. 153–155.

⁵³ DL 29 891. L. még Bunyitay II. 162.

⁵⁴ DL 99 199. L. még Bunyitay II. 163.

⁵⁵ DL 99 206., DL 62 375. L. még Bunyitay II. 207.

⁵⁶ DL 82 605., DL 71 590. L. még Bunyitay II. 172–173.

⁵⁷ DL 105 152., DL 37 853. L. még Bunyitay II. 160.

⁵⁸ DL 56 327., DL 46 682., DL 97 592., DL 21 775., DL 99 222. L. még Bunyitay II. 207.
Székelyhídi György váradelőhegyi kanonok rokona lehetett.

⁵⁹ DL 21 125., DL 56 338. L. még Bunyitay II. 166.

⁶⁰ DL 97 570. L. még Bunyitay II. 163.

⁶¹ DL 71 590. L. még Bunyitay II. 168–169.

⁶² DL 21 385., DL 105 154., DL 21 653., DL 46 814.

⁶³ DL 94 693.

⁶⁴ DF 225 097. L. még Bunyitay II. 169.

⁶⁵ DL 97 616., DL 73 349., DL 99 254. L. még Bunyitay II. 207.

1511. júl. 17. – 1511. júl. 27.	<i>Matheum presbiterum de Nestha, rectorem capelle Beati Martini episcopi et confessoris in civitate nostra Waradiensi constructe</i> ⁶⁷
1512. jan. 17.	<i>Stephanum presbiterum, rectorem altaris sanctorum trium regum in dicta ecclesia nostra Varadiensi fundati</i> ⁶⁸
1513. ápr. 16.	<i>magistrum Barnabam de Kistothy, socium scilicet et concanicum nostrum</i> ⁶⁹
1513. nov. 4. – 1520. febr. 27.	Anthonium presbiterum, rectorem altaris Beate Sophie vidue in dicta ecclesia nostra Waradiensi fundati ⁷⁰
1516. júl. 3.	<i>Clementem presbiterum, rectorem altaris Beate Agathe virginis et martiris in dicta ecclesia nostra Waradiensi fundati</i> ⁷¹
1516. dec. 13. – 1519. nov. 12.	<i>Matheum presbiterum, rectorem altaris Sacratissimi Corporis Christi in dicta ecclesia nostra Waradiensi fundati</i> ⁷²
1516. dec. 14.	Johannem presbiterum, magistrum hospitalis Beate Elizabeth vidue ante castrum Waradiensem fundati ⁷³
1520. ápr. 20. – 1525. máj. 17.	Emericum presbiterum, rectorem altaris Beati Vincentii martiris in dicta ecclesia nostra fundati / Emericum presbiterum de Barakon, rectorem altaris Beati Vincentii martiris in dicta ecclesia nostra fundati ⁷⁴
1520. szept. 10.	magistrum Emericum de Bihor socium et concanicum nostrum ⁷⁵
1521. ápr. 12.	<i>Mathiam presbiterum, rectorem altaris Beati Ludovici regis in dicta ecclesia nostra fundati</i> ⁷⁶
1523. júl. 6. – 1524. dec. 4.	Emericum presbiterum de Zathmar, rectorem altaris Beati Michaelis archangeli in ecclesia nostra constructi ⁷⁷
1524. okt. 26.	Ladislau presbiterum de Waradino, rectorem altaris Beate Sophie vidue in dicta ecclesia nostra fundati ⁷⁸
1524. nov. 25.	Bartholomeum presbiterum, rectorem altaris Beati Pauli apostoli in dicta ecclesia nostra fundati ⁷⁹
1524. dec. 5. – 1525. febr. 7.	<i>Gregorium presbiterum de Papa, rectorem altaris Beati Emerici ducis in dicta ecclesia nostra fundati</i> ⁸⁰

⁶⁶ DL 71 527.

⁶⁷ DL 62 393., DL 97 634.

⁶⁸ DL 32 579.

⁶⁹ DL 74 633.

⁷⁰ DL 22 452., DL 99 271., DL 29 392., DL 56 420. L. még Bunyitay II. 172.

⁷¹ DL 25 575.

⁷² DL 58 277., DL 74 397.

⁷³ DL 97 655. L. még Bunyitay II. 172.

⁷⁴ DL 29 639., DL 69 905., DL 23 954., DL 99 820., DF 278 486. L. még Bunyitay II. 173.

⁷⁵ DF 254 532. Korábban valószínűleg előhegyi kanonok volt, l. Bunyitay II. 220. és alábbi mellékletünket.

⁷⁶ DL 71 190.

⁷⁷ DL 99 815., DL 10 008., DL 26 687., DL 74 637. L. még Bunyitay II. 177.

⁷⁸ DL 26 692. L. még Bunyitay II. 176.

⁷⁹ DL 47 590. L. még Bunyitay II. 178.

⁸⁰ DL 63 587., DL 47 590., DL 66 056.

A váradelőbgyi káptalan kanonok testimoniukai (1500–1526)

1500. aug. 13. – 1507. szept. 30. után	Temesvári Bálint ⁸¹
1501. ápr. 20.	Újfalvi András ⁸²
1501. júl. 22. – 1512. ápr. 12.	Kanizsai Oszvald ⁸³
1502. aug. 13.	Hatvani Pál ⁸⁴
1503. jan. 8.	Kálmáncsehi Mihály ⁸⁵
1503. jún. 22.	<i>Tasnádi Máté</i> ⁸⁶
1503. szept. 3. – 1504. júl. 6.	Székelyhídi György ⁸⁷
1504. jan. 2. – 1509	Berceli Elek ⁸⁸
1506. szept. 23. – 1509. aug. 9.	Szigeti István ⁸⁹
1507. júl. 6.	Gencsi Benedek ⁹⁰
1507. júl. 6.	Debreceni Pál ⁹¹
1507. dec. 15. – 1511. jan. 28.	Körmendi István ⁹²
1508	<i>Kanizsai Máté (?)</i> ⁹³
1512. jan. 6. – 1519. júl. 9.	Bihari Imre ⁹⁴
1512. jan. 25.	Tercsi Péter ⁹⁵
1512. jún. 12.	Meghi Márton ⁹⁶
1517. ápr. 27. – 1525. szept. 15.	Nagynyúli / Nyúli Simon ⁹⁷
1517. júl. 26. – 1524. aug. 25.	<i>Keresztúri Lőrinc</i> ⁹⁸
1517. aug. 29.	<i>Szegedi Ferenc</i> ⁹⁹
1518. márc. 4.	<i>Berendi Ferenc</i> ¹⁰⁰

⁸¹ DL 99 205., DL 99 210., DL 82 266. L. még Bunyitay II. 217.

⁸² DL 99 209. L. még Bunyitay II. 217.

⁸³ DL 88 866., DL 62 379., DL 105 544., DL 69 888., DL 38 446., DF 257 908., DL 56 384., DL 57 893., DL 99 774. L. még Bunyitay II. 218.

⁸⁴ DL 99 216. L. még Bunyitay II. 217.

⁸⁵ DL 56 337. L. még Bunyitay II. 218.

⁸⁶ DL 66 028.

⁸⁷ DL 26 663., DL 99 224., DL 65 193., DL 99 225. L. még Bunyitay II. 218.

⁸⁸ DL 71 583., DF 273 688., DL 21 309., DL 21 358., DL 82 873. L. még Bunyitay II. 217.

⁸⁹ DL 74 316., DL 38 447., DF 278 544. Bunyitaynál a székeskáptalani kanonokok között jelenik meg 1509-ben, l. Bunyitay II. 169.

⁹⁰ DL 56 375. L. még Bunyitay II. 218.

⁹¹ DL 88 967. Korábban talán székeskáptalani jegyző, l. Bunyitay II. 161.

⁹² DL 88 976., DL 56 380., DL 89 004. L. még Bunyitay II. 218.

⁹³ DL 73 348.

⁹⁴ DF 260 944., DL 99 805. L. még Bunyitay II. 220.

⁹⁵ DL 62 399. L. még Bunyitay II. 218.

⁹⁶ DL 99 775. L. még Bunyitay II. 218. Vélhetően torzult névalak, Márton a székeskáptalani kanonok Maghy Sebestyén rokona lehetett. Róla l. Bunyitay II. 172–173.

⁹⁷ DL 99 279., DL 47 218., DL 29 972., DL 89 167., DF 282 939., DL 32 597., DL 47 511., DL 83 117., DL 26 337., DL 72 215., DL 24 147., DF 254 561. L. még Bunyitay II. 218–220.

⁹⁸ DF 253 404., DL 63 557., DL 36 863., DF 278 519.

⁹⁹ DL 73 206.

¹⁰⁰ DL 30 078.

1519. ápr. 12. – 1523. febr. 18.	Eperjesi Péter ¹⁰¹
1520. máj. 7.	<i>Dési (?) Imre</i> ¹⁰²
1520. jún. 15. – 1524. aug. 12.	Váradai Móré Ferenc ¹⁰³
1520. aug. 14. – 1525. febr. 11.	<i>Ungvári Sebestyén</i> ¹⁰⁴
1521. jan. 12. – 1524. jún. 15.	<i>Pécsi János</i> ¹⁰⁵
1521. ápr. 17. – 1522. szept. 29.	<i>Aszalói András</i> ¹⁰⁶
1523. febr. 5.	Szerémi János ¹⁰⁷
1523. márc. 7. – 1525. szept. 15.	Borsodi Ferenc ¹⁰⁸
1524. márc. 4. – 1525. jan. 10.	Szerémújlaki János ¹⁰⁹
1525. febr. 12.	<i>Pakosi Gergely</i> ¹¹⁰

¹⁰¹ DL 99 295., DL 71 219., DL 74 399., DL 31 022., DL 63 577., DL 72 441., DL 47 596. L. még Bunyitay II. 220. Korábban valószínűleg a székeskáptalan jegyzője lehetett, l. Bunyitay II. 169.

¹⁰² DL 74 403.

¹⁰³ DL 74 635., DL 47 441., DL 23 520., DL 56 432., DL 99 816., DL 29 030., DL 23 840., DF 254 538., DL 23 978. L. még Bunyitay II. 220–221.

¹⁰⁴ DF 277 769., DL 73 368., DF 244 299., DL 23 978., DL 26 694.

¹⁰⁵ DL 63 575., DL 74 409., DL 72 445.

¹⁰⁶ DL 23 531., DL 89 167.

¹⁰⁷ DL 71 172. Valószínűleg Szerémújlaki Jánossal azonosítható.

¹⁰⁸ DL 71 539., DL 99 824., DF 254 561. L. még Bunyitay II. 220.

¹⁰⁹ DL 23 855., DF 278 485. L. még Bunyitay II. 221.

¹¹⁰ DL 24 877. Vö. Oklevéltár a Tomaj nemzetségbeli losonczi Bánffy család történetéhez. Szerk. Varjú Elemér, Iványi Béla. II. Bp. 1928. 535.